

Toprak mahsulleri vergisi kanununa ek kanun lâyihası ve Muvakkat encümen mazbatası (1160)

T. C.

Başvekâlet

Muamelât umum müdürlüğü

Kararlar müdürlüğü

Sayı : 6/3968

26 . XI . 1943

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reislğine

Toprak mahsulleri vergisi kanununa ek olarak Maliye vekillîğince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetininin 25 . XI . 1943 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı mucibesiyile birlikte sunulmuş olduğunu arz ederim.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

Mucip sebepler lâyihası

4429 numaralı Toprak mahsulleri vergisi kanununun 6 nci maddesi mucibiince zeytin mahsulünden alınacak vergi mükellefler tarafından vâkı olacak kontrole tabi beyanlara ve tahmin esasına istinat etmektedir.

Muhtelif tabii tesirlere ve bilhassa sinek tahribatına mâruz bulunması dolayısıyla daima dökülen ve bu itibarla yapılan tahminle ağaç üzerinde kalan ve idrâk edilebilen kısmı arasında büyük farklar müşahede edilen bu mahsulden alınacak verginin bu suretle tahmin esasına istinat ettirilmesinin mükellefin zararına olduğu kadar bilhassa geniş bir sahada milyonlarca ağaç üzerinde bulunan zeytin mahsulünün tahmini büyük bir ihtisası icabettirmekte ve bu mahsulün tahmininde de yanlışlıklar yapılması daima mümkün görülmekte bulunduğundan bu suretle tahmindeki isabet-sizlikler yüzünden Hazinesinin de menfaatine uygun düşmeyeceği anlaşılmış ve her iki tarafın mukabil haklarını en iyi emniyet altına alacak bir cibayet şekli araştırılmıştır.

Ordu ve müessesatın zeytinyağı ihtiyaçlarının karşılanması maksadiyle Hükümet cinde zeytinyağı bulundurulması maksadının temini için zeytinyağından alınmakta olan muamele vergisinin aynen alınmasını istihdaf eden 4307 sayılı kanunun gayesi de gözönünde bulundurularak ve muhtelif muntakalarda bulunan fabrika ve mengenerin uzaklık ve yakınlıklarına veya istihsalâtının bunlar arasında sureti taksimine göre her muntaka için tahmin usulünün arzettiği zorluklara rağmen bu usulü muhafaza etmek suretiyle ayrı cibayet şekli derpişi zaruri bulunmuştur.

Fabrikaları mengenerlere nispetle daha kesif muntakalarda bu verginin muamele vergisiyle birlikte alınması buna mukabil mengene adedinin fabrikalara nazaran daha fazla olduğu yerlerde fabrikalar aleyhine mahsulün mengenerlere aktır etmesi, kontrolün geniş sahalarda tesirinin azalması ve milli istihsalin fabrikalardan mengenerlere geçmek suretiyle heder olması gibi vaziyetlere meydan kalmamak üzere bu yerlerde verginin tane olarak alınması ve Devlet teşkilâtiyle yağa kalbettilmesi; mahsulü gayet az olan mahallerde verginin nakden cibayeti ve istihsali çok ve fakat tâsirhane ve mengenerleri dağınık olan ve tane olarak verginin alınması fevkalâde müşkülât arzeden bazı muntakalarda Devletin yağa olan ihtiyacı da gözönünde bulundurularak tahmin esasına göre alınacak verginin müstahsilden yağ olarak istenilmesi maksada uygun olacağı düşünülmüştür. Bu takdirde tahmin mahsul üzerinden yapılmakta olduğundan ne miktar mahsulden ne ka-

dar yağ istihsalı mümkün olacağı müşkülâtının önlenmesi için de bilhassa Anteb vilâyeti bölgesinde bu mahsulün 1/4 ile 1/6 arasında tahavvül etmekte olmasına ve ekseriya 1/4 esasına göre yağ alınması gözönünde tutularak yapılan tetkikler sonunda beş kilo zeytinden bir kilo yağ alınacağı esası üzerine mevzu cibayet şeklinin müstahsillerin her türlü şikâyetlerini bertaraf edecek âdil bir esas olduğu neticesine varılmış ve lâyihaya bu hususu temin edecek hüküm vazolunmuştur.

Hulâsa, zeytin istihsalât ve imalâtının, memleketimizin muhtelif muntakalarında arzylediği alval ve şerait değişikliklerine göre verginin muhtelif şekil ve usullere tevfikân tarz ve cibayet edilmesinin en iyi yol olacağı ve Maliye vekâletinin bu yolda hareket edebilmek üzere gereken kanuni salâhiyetle teçhizi lâzımgeleceği düşünölmüş ve lâyihanın birinci maddesi bu maksatla hazırlanmıştır.

Toprak mahsulleri vergisi ile muamele vergisinin fabrika ve tâsirhaneden yağ olarak alınması şekli derpiş edilince ikisinin yekûnu mühim bir nispete baliğ olan bu vergileri bazı mükelleflerin ketmetmeleri ihtimaline karşı da bu fabrika ve tâsirhanelerin günlük istihsal kapasitelerine ve çalışma günlerine göre asgari randımanların tesbitine lüzum görölmüş ve lâyihaya bu vergilerin matrahının bu suretle tesbit edilecek asgari randımandan aşağı olamayacağı hakkında bir hüküm konulmuştur.

Fabrika ve tâsirhanelerin müstahsillerle anlaşarak vergi kaçırmanalarını temin maksadiyle derpiş olunan asgari randıman esası bu vesile ile muamele vergisine tabi bulunan bu nevi müesseseleri mezkûr vergi cephesinden de murakabe etmek ve muamele vergisinde vukuu muhtemel ketimlere mâni olmak imkânlarını da vermiş olacağından lâyihaya bu maksadı temin edecek kayıtlar ilâve olunmuştur.

Bu lâyihanın kanuniyet iktisabından ve verilecek salâhiyete istinaden muhtelif mahallerde kabul edilecek cibayet şekillerinin tatbikından evvel 4429 sayılı kanuna göre tane olarak alınmış olan vergilerin yeni esaslara göre mahsubunun temini için lâyihaya muvakkat bir madde konulmuştur.

Muvakkat encümen mazbatası

T. B. M. M.

Muvakkat encümen

Karar No. 1

Esas No. 1/160

1. XII. 1943

Yüksek Reisiğe

7. VI. 1943 tarih ve 4429 sayılı Toprak mahsulleri vergisi kanununa ek kanun lâyihasını müzakere için Bütçe, Ziraat, İktisat, Dahiliye, Maliye ve Ticaret encümenlerince intihap olunan âzalardan mürekkep Muvakkat encümen 30. XI. 1943 tarihinde Maliye vekilinin huzurıyla toplanmıştır.

4429 sayılı kanun zeytin mahsulünden alınması lâzımgelen Toprak mahsulleri vergisinin bu mahsulün müstahsillar tarafından beyan ve bu beyanın tahmin kolları marifetiyle kontrol edilmesi suretiyle tane olarak aynen cibayetini âmir ise de zeytinin ağaçta tahmininden sonra ârız olan sinekler veya diğer tabiat tesirleri se-

bebiyle mahsul azalmakta olduğu gibi geniş bir sahada binlerle ağacı ihtiva eden bahçelerde bu mahsulün ağaç üzerinde tahmini büyük bir ihtisasa mütevekkif bulunduğundan ekseriya isabetli bir tahmin yapmağa imkân bulunamamakta ve bundan hem Hazine ve hem de müstahsillar zarara uğramakta olduğundan ve zeytin mahsulü ağaçtan koparıldıktan sonra uzun müddet beklemeye mütehammil bir madde olmayıp sür'atle yağ yapılmak için fabrika ve tâsirhanelere getirildiğinden bu mahsulden alacak verginin mutlaka tahmin suretiyle aynen alınması esasına gidilmiyerek zeytin yetiştiren vilâyetlerimizin hususiyetlerine ve oralardaki fab-

rika ve mengene adetlerine ve yağ istihsalinin mengene veya fabrikalara tevzii nispetlerine göre muhtelif cibayet usullerinin tatbikında Maliye vekiline salâhiyet verihnesi hakkındaki mezkûr lâyiha esas itibariyle Encümenimizce de muvafık görülmüştür.

Lâyihanın birinci maddesinin (C) fıkrası Encümenimizce vâzih görülmediğinden aşağıdaki şekilde düzeltilmesi muvafık görülmüştür:

(C) fıkrası :

(Tahmin esasına göre vergi hissesini teşkil eden mahsul miktarı beş kilo zeytin mukabili bir kilo yağ olarak aynen.)

Bu fıkra münasebetiyle Encümen bu fıkradaki usulün Gaziantep muntakasının hususi şartları ve vâki talep nazara alınarak konulmuş olduğuna dair Hükümetin izahatı dinlenmiş ve fakat Gaziantep muntakasında dahi icap ederse Hükümetin diğer fıkralardaki şekillerden birinin de tatbik etmesi ve diğer muntakalara işbu (C) fıkrasında yazılı usulün teşmil edilmemesi temennisinde bulunmuştur.

Lâyhada Toprak mahsulleri vergisi fabrika ve tâsirhanelerde yağ olarak aynen alınacak yerlerde fabrika ve tâsirhanelerin ne suretle ve hangi zamanlarda bu mükellefiyeti yerine getireceğine dair bir kayıt olmadığından bu verginin de zeytin yağından alınmakta olan aynı muamele vergisinde olduğu gibi ödenmesini teminen lâyihanın 3 ncu maddesinin sonuna aşağıdaki fıkranın ilâvesi lâzumlu görülmüştür:

İlâve edilecek fıkra :

«Bu kanun mucibince fabrika ve tâsirhanelerden yağ olarak aynen alınacak Toprak mahsulleri vergisi 4307 numaralı kanunda yazılı usullere göre cibayet edilir.»

Dördüncü maddede asgarî randıman mükellefiyetine günlük kapasite üzerinden bilfiil mesai günleri esas olup dördüncü maddesinde ger-

çi daha evvelden haber verilmek şartıyla çalışılmayan günlerin çalışma devresinden tenzil edileceği yazılı ise de makinelerde vukua gelen ârızalar veya sair herhangi bir sebep dolayısıyla müessesenin faaliyetinin sektedar olması halinde daha evvel haber vermek imkânsızlığı gözönünde tutan encümenimiz bu gibi hallerde müessesenin aynı gün haber verildiği takdirde mesaisiz geçen bu günlerin de çalışma devresinden tenzilini imkân dahilinde almak maksadiyle dördüncü maddeye aşağıdaki fıkranın ilâvesini muvafık görmüştür.

İlâve edilecek fıkra :

(Ârıza vukuunda veya herhangi sebep dolayısıyla müessese faaliyeti sektedar olması halinde faaliyetin inkıtaa uğradığı gün Maliye dairesine ihbar edilmek şartıyla mesaisiz geçen günler evvelce bildirilmiş olan çalışma devresinden tenzil olunur).

Heyeti umumiyyeye sevkedilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Muvakkat En. Reisi	M. M.	Kâtip
Balıkesir	Yozgad	Manisa
Y. S. Uzay	Z. Arkant	H. Sarhan
Seyhan	Tokad	Zonguldak
C. Oral	G. Pekel	K. Vardar
Kütahya	Mardin	Rize
H. Pekcan	R. Erten	T. B. Battu
Yozgad	Çankırı	Eskişehir
A. Sungur	A. İnan	E. Sazak
Gaziantep	İçel	Aydın
Ş. Özdemir	Dr. M. Berker	N. Göktepe
Çanakkale	Bursa	Manisa
Ş. Batu	A. Dura	K. Karaosman
Niğde	Ankara	Burdur
H. Ulusoy	A. Çubukçu	Ş. Engineri
Malatya	Van	Zonguldak
M. N. Zappa	İ. Arvas	H. Türkmen

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

7. VI. 1943 tarihli ve 4429 sayılı Toprak mahsulleri vergisi kanununa ek kanun lâiyhası

MADDE 1. — 4429 numaralı kanun mucibince zeytin mahsulünden alınacak toprak mahsulleri vergisini lüzum göreceği mahallerde aşağıdaki şekillerden birine göre cibayet etmeğe Maliye vekilliği salâhiyetlidir:

- a) Tahmin esasına göre tane olarak;
- b) Tahmin esasına göre rayiç üzerinden nakden;
- c) Tahmin esasına göre verginin beşte biri yağ olarak aynen;
- d) Fabrika ve tâsirhanelerde tanenin ölçülmesi suretiyle fabrika ve tâsirhanelerden yağ olarak aynen;
- e) Salamuralarda depolarda tahmin veya vezin suretiyle bulunacak miktar üzerinden ve depo sahiplerinden aynen yukarıdaki (c) ve (d) fıkralarına göre yağ olarak alınacak verginin tâsir ücreti Hazinece ödenir.

Bu maddeye göre hangi mmtakalarda ve hangi cibayet şeklinin tatbik olunacağı mevsimin hulûlünden en az üç ay evvel mütat vasıtalarla ilân olunur.

MADDE 2. — Nebatî mahsullerin ve prinanın tâsir veya tasfiyesi suretiyle yağ istihsal eden fabrika ve tâsirhanelerin sekiz saatlik mesaiye nazaran tâyin edilecek günlük istihsal kapasitelerine ve çalışma günlerine göre, asgari randımanlarını tesbit ettirmeğe Maliye vekilliği mezundur.

Bunlardan alınacak muamele ve toprak mahsulleri vergilerinin matrahı bu suretle tesbit edilmiş miktardan aşağı olamaz. Asgari randımana göre tahakkuk edecek vergileri vakitinde vermeyen fabrika ve tâsirhane işletenlerden bu vergiler % 10 zam ile ve Tahsili emval kanunu hükümlerine göre tahsil olunur.

MADDE 3. — Bu kanunun ikinci maddesinde yazılı asgari randıman miktarları muamele vergisi kanununa göre müteşekkil resen takdir komisyonları tarafından tesbit olunur. Götürü usulle muamele vergisine tabi tutulan tâsirhanelere bu heyetlerce muamele vergisi için tesbit edilen götürü miktar, asgari randıman mü-

MUVAKKAT ENCÜMENİN DEĞİŞTİRİŞİ

7. VI. 1943 tarihli ve 4429 sayılı Toprak mahsulleri vergisi kanununa ek kanun lâiyhası

MADDE 1. — 4429 numaralı kanun mucibince zeytin mahsulünden alınacak Toprak mahsulleri vergisini lüzum göreceği mahallerde aşağıdaki şekillerden birine göre cibayet etmeğe Maliye vekilliği salâhiyetlidir:

- A) Tahmin esasına göre tane olarak;
- B) Tahmin esasına göre rayiç üzerinden nakden;
- C) Tahmin esasına göre vergi hissesini teşkil eden mahsul miktarı beş kilo zeytin mukabili bir kilo yağ olarak aynen;
- D) Fabrika ve tâsirhanelerde tanenin ölçülmesi suretiyle fabrika ve tâsirhanelerden yağ olarak aynen;
- E) Salamuralarda depolarda tahmin veya vezin suretiyle bulunacak miktar üzerinden ve depo sahiplerinden aynen;

Yukarıki (C) ve (D) fıkralarına göre yağ olarak alınacak verginin tâsir ücreti Hazinece ödenir.

Bu maddeye göre hangi mntakalarda ve hangi cibayet şeklinin tatbik olunacağı mevsimin hulûlünden en az üç ay evvel mutat vasıtalarla ilân olunur.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen.

MADDE 3. — Bu kanunun ikinci maddesinde yazılı asgari randıman miktarları Muamele vergisi kanununa göre müteşekkil resen takdir komisyonları tarafından tesbit olunur. Götürü usulle muamele vergisine tabi tutulan tâsirhanelere bu heyetlerce muamele vergisi için tesbit edilen götürü miktar, asgari randıman

Hü.

kellefiyetini de tazammun eder. Bu heyetler marifetiyle tesbit edilen miktarlar, 3692 numaralı kanun hükümlerine göre mükelleflere tebliğ edilmekle beraber mütat vasıtalarla ayrıca ilân olunur. Tesbit edilen miktarlara mükellef ve malmemurunun itiraza hakları vardır. İtiraz müddet ve usulleri 3692 numaralı kanun hükümlerine tabidir.

MADDE 4. — Beyanname esasına göre muamele vergisine tabi tutulan fabrika ve müesseseler faaliyet devrelerinin başlamasından bir hafta evvel kaç gün çalışacaklarını ve her gün kaç saat mesai yapacaklarını ayrıca bir beyanname ile mensup olduğu varidat dairesine bildirmeğe mecburdurlar. Bu mecburiyete riayet edilmediği takdirde o devreye ait vergiye % 10 zam yapılır. Bir devre içinde çalışılmayan günler alâkadarlar tarafından daha evvel mal dairesine bildirildiği takdirde bu günler çalışma devresinden tenzil ve beyan edilen günden fazla çalışılan günler bu devreye ilâve olunur.

MUVAKKAT MADDE 1. — Bu kanunun verdiği salâhiyete istinaden Maliye vekâletince kabul edilecek cibayet şekillerinin tatbikinden evvel 4429 sayılı kanuna göre tane olarak yapılmış olan teslimler tatbiki ihtiyar edilecek cibayet şekline göre tahakkuk ettirilecek vergiye mahsup edilir. Toprak mahsulleri vergisi yağ olarak alacak mntakalarda fabrika ve tâsirhanelerde bu kanunun nehrinden evvel yağ haline getirilmiş olan zeytin mahsulünün vergisi mahsul fabrika ve tâsirhaneye ait ise bunlardan; ücret mukabilinde tâsir ettirilmişse müstahsilden aranır. Bu suretle vergi olarak müstahsilden aranacak olan yağ fabrika ve tâsirhanede mevcut ise mükellefiyet bu müesseselere aittir.

Muvakkat E.

mükellefiyetini de tazammun eder. Bu heyetler marifetiyle tespit edilen miktarlar, 3692 sayılı kanun hükümlerine göre mükelleflere tebliğ edilmekle beraber mütat vasıtalarla ayrıca ilân olunur. Tespit edilen miktarlara mükellef ve mal memurunun itiraza hakları vardır. İtiraz müddet ve usulleri 3692 sayılı kanun hükümlerine tabidir.

Bu kanun mucibince fabrika ve tâsirhanelerden yağ olarak aynen alınacak Toprak mahsulleri vergisi 4307 sayılı kanunda yazılı usullere göre cibayet edilir.

MADDE 4. — Beyanname esasına göre muamele vergisine tabi tutulan fabrika ve müesseseler faaliyet devrelerinin başlamasından bir hafta evvel kaç gün çalışacaklarını ve her gün kaç saat mesai yapacaklarını ayrıca bir beyanname ile mensup olduğu varidat dairesine bildirmeğe mecburdurlar. Bu mecburiyete riayet edilmediği takdirde o devreye ait vergiye yüzde on zam yapılır. Bu devre içinde çalışılmayan günler alâkadarlar tarafından daha evvel mal dairesine bildirildiği takdirde bu günler çalışma devresinden tenzil ve beyan edilen günden fazla çalışılan günler bu devreye ilâve olunur.

Arıza vukuunda veya herhangi sebep dolayısıyla müessese faaliyeti sektedar olması halinde faaliyetin inkıtaa uğradığı gün Maliye dairesine ihbar edilmek şartıyla mesaisiz geçen günler evvelce bildirilmiş olan çalışma devresinden tenzil olunur.

MUVAKKAT BİRİNCİ MADDE — Hükümetin muvakkat birinci maddesi aynen.

Hü.

MUVAKKAT MADDE 2. — Birinci maddede yazılı cibayet şekilleri 1943 yılı mahsullü vergileri için ilân edilmeksizin tatbik olunabilir.

MADDE 5. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 6. — Bu kanunun tatbikine İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Ş. Saracoğlu	A. R. Türel	A. R. Artunkal
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
H. Uran		F. Ağralı
Ml. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel	S. Day	F. Sirmen
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	S. H. Ürgüblü	
Mü. V.		Ti. V.
A. F. Cebesoy		C. S. Siren

Muvakkat E.

MUVAKKAT İKİNCİ MADDE — Hükümetin muvakkat ikinci maddesi aynen.

MADDE 5. — Hükümetin 5 nci maddesi aynen.

MADDE 6. — Hükümetin 6 nci maddesi aynen.